

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ЯК РІЗНОВИД ЮРИДИЧНОГО ПРОЦЕСУ**Слинько Дмитро Вікторович**

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри теорії та історії

держави і права факультету № 1

Харківського національного

університету внутрішніх справ

e-mail: dimasdv1974@ukr.net

Ключові слова: конституційний процес, юридичний процес; юридична діяльність; матеріальне право; процесуальне право.

У правовій державі діяльність посадових осіб та державних органів повинна бути організована у відповідності до встановлених правових форм. В цьому аспекті необхідно звернути увагу на відсутність належної теоретичної розробки диференціювання юридичного процесу, що є, на наш погляд, безсумнівним недоліком загальної теорії права. У той же час, в правничій науці існують категорії і інститути, загальні для всіх видів процесу, такі як оскарження судових рішень, процесуальні форми захисту права, процесуальне представництво, принципи здійснення правосуддя та ін.

Будь-яка юридична діяльність носить циклічний характер, який виражається в її процесуальності. Ця властивість передбачає її побудову як системи взаємопов'язаних, послідовних дій (операцій), підпорядкованих загальній меті та таких, що призводять до конкретного результату. Як правило, у більшості випадків ця циклічність опосередкована процесуальними вимогами, які встановлюються офіційно [1, с. 107].

Висловлювання К. Маркса про те, що «матеріальне право має свої необхідні, властиві йому процесуальні форми ... Один і той же дух повинен пронизувати судовий процес і закони, бо процес є лише формою життя закону, отже, проявом його внутрішнього життя» [2, с. 158] служить, як відзначає А.А. Юсупов, методологічною основою широкого розуміння процесуального права і юридичного процесу в цілому [1, с. 107].

Історично склалося, що у зв'язку зі специфічними завданнями у ході правового розвитку виокремилися і формально визначилися кримінальний і цивільний процеси. Однак аналіз механізму правового регулювання дозволив багатьом вченим виявити підстави необхідності і доцільності відокремлення інших видів процесу, зокрема конституційного.

Відтак, юрисдикційний юридичний процес, одним з різновидів якого є конституційний, є формою втілення юридичних моделей, що містяться у внутрішньому і міжнародному законодавстві, в реальну систему правовідносин. Він цілком спрямований на виявлення і реалізацію матеріального правоохоронного відношення [3, с. 60].

У сучасній юридичній науці існує декілька точок зору щодо розуміння конституційного процесу. Так, за думкою вчених-правників [4, с.317], він є послідовною діяльністю законодавчих органів із реалізації своєї компетенції. Маються на увазі органи, що регламентують діяльність законодавчої влади (Верховна Рада України, Уповноважений Верховної Ради з прав людини, Рахункова палата) та вирішують питання про відповідність нормативно-правових актів Конституції України і здійснюють офіційне тлумачення Конституції та законів України.

За іншою точкою зору конституційний процес це: 1) порядок розгляду справ, віднесених до компетенції органів конституційного судочинства; 2) вид юридичної діяльності суб'єктів конституційного судочинства; 3) сукупність процесуальних норм, які встановлюють порядок здійснення конституційного судочинства. Вищезгадане розуміння конституційного процесу дає змогу говорити про існування конституційного процесуального права як нової галузі права [5, с. 37]. Крім того, всі ознаки юридичного процесу (послідовність стадій, законодавче закріплення, наявність державного органу серед суб'єктів та ін.) притаманні і конституційному процесу. Вказана обставина також підтверджує те, що конституційний процес є одним із різновидів юридичного процесу.

Досліджуючи конституційний процес, Ж.І. Овсепян звертає увагу на те, що цивільний та кримінальний процеси теоретично і нормативно співвідносяться з однією з форм судочинства – змагальною, слідчо-розшуковою, слідчо-змагальною. У свою чергу, конституційний процес, з точки зору теоретичного та логічного сприйняття, потрібно розглядати перш за все у якості особливої, аналітичної форми судочинства [6, с. 37].

Є слушною думка О.В. Кузьменко щодо недоцільності обмеження змісту конституційного процесу виключно конституційним судочинством, оскільки у такому випадку залишається без уваги велика кількість процесуальних та процедурних норм, спрямованих на регламентацію даного виду процесу [7, с. 63]. Слід відзначити, що основними функціями держави є поряд з правоохоронними і регулятивні функції, які реалізуються у ході здійснення таких форм державної діяльності як правотворчість та правозастосування [8, с. 52]. Таким чином, є підстави стверджувати, що процесуальна діяльність Верховної Ради України, Рахункової палати України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини становить зміст конституційного процесу.

На нашу думку, конституційний процес є послідовною діяльністю конституційних органів, яка відбувається у передбаченій законом формі з приводу виконання покладених на них завдань.

Список використаних джерел

1. Юсупов А. А. Проблемы единства понимания юридического процесса и юридической процедуры // Актуальные проблемы экономики и права. - 2009. - №3 (11). – с. 107 - 114.
2. Маркс К. Дебаты по поводу закона о краже леса / Маркс К., Энгельс Ф.. Сочинения. 2-е изд. – М.: Госполитиздат, 1955. - С. 119-160.
3. Солдатова О.Е. Юрисдикционный процесс как вид юридического процесса / О.Е. Солдатова // «Проблемы современной науки и образования / Problems of modern science and education». - Иваново, Изд-во «Проблемы науки» . –.2014. -5(23). – С. 60-63.
4. Конституційне право України / За ред. В.Я. Тація, В.Ф. Погорілко, Ю.М. Тодици.– К.: Український Центр правничих студій, 1999. – 376 с.
5. Грешнова Н. А. Принцип состязательности в юридическом процессе России (вопросы теории и практики): диссертация ... кандидата юридических наук: 12.00.01 / Н.А. Грешнова.- Саратов, 2015. - 228 с.
6. Овсепян Ж.И. Конституционное судебно-процессуальное право (конституционная юстиция): у истоков отрасли права, науки и учебной дисциплины // Правоведение. - 1999. - № 2. - С. 198-199.
7. Кузьменко О.В. Адміністративний процес у парадигмі права: дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / О.В. Кузьменко. – Київ, 2006. – 401 с.
8. Основы теории государства и права: Учебн. пособие для юр. институтов и факультетов // Под. ред. Н. Г. Александрова, Ф. И. Калинычева.– М.: Госюриздат, 1963.– 563 с.